

POLÍTICA PARA AMADOR

Fernando Savater

LAUGARREN KAPITULUA

GREZIAR AZMAKIZUN HANDIA

1. Deskribatu greziar demokrazia eta alderatu zure herrikoarekin. Bilatu informazioa Perikles-i buruz.

Grekotarrek polis-a asmatu zuten, hiri elkartearen zeinaren leku eremu artifizialean, antopozentrikoa, naturaren beharra eta jainkoen borondate enigmatikoa ez du gobernatzen, gizakien askatasuna baizik; hau da, bera estabaidatzeko, erabakitze eta zuzendariak errebokatzeko, arazoak sortzeko eta irtenbideak planteiatzeko gaitasuna. Azmakizun grekotar hori esagutzen dugun izena, izan da giza historia guztian zehar eman den politikoki iraultzaileena izan da, demokrazia da.

Greziar demokrazia isonomia printzipioan oinarritzen zen, lege guztiak denentzako berdinak ziren. Hirian ez zegoen inor legearen gainetik eta legea denengatik betea izan behar zen. Baina legea gizakiengandik zetorren, horregatik berritua izan zitekeen. Hiritar guztiak berdinak zirenez kargu Ilustración 1 politikoa sortera botaz soluziorik egokiena iruditzen zitzaien. Baina nola izan zitekeen berdintasun hori benetakoa izatea jopuak bazituzten. Jopuek eta emakumeek ez zuten bizitza politikoa parterik hartzen. Grekotar hiritar guztiak eskubide politiko berdinak zituzten. Eta bazekiten denak ez zirela hiritar grekotarrak: gizona izan behar zen, adin batekoa ez jopua, poliz batean jaioa... etab. Baina gauza guzti hirik betetzen zituztenak politikoki berdinak ziren. Gaur egun ordea 18 urte edo gehiago duen edonork botua emateko eskubidea du.

Hiritar grekotarren artean partizipazio politiko beharrezkoa zen, gaur egun ordea nahi ez izatekotan ez duzu zertan botatu behar. Parte hartzeko moduak ere oso desberdinak dira; greziar hiriak txikiak zirenez erabaki garrantzitsuetan gustiek parte har zezaketen, bakoitza bere burua errepresentatuz. Baina orain estatuetan jende mordo bizi da, zeinei soilik gutxitan deitzen zaie errepresentante politiko batzuk aukeratzeko, eguneroko administrazio politiko eraman eta zuzenduko direnak izango direla alegia.

PERIKLES

Atenasko politikaria (?, k.a. 495 – Atenas, k.a. 429). Atenasko demokrazia sendotu zuen, eta kulturak aldi oparoa izan zuen garaian. K.a. 461. urtean Zimon, alderdi aristokratikoko burua, erbesteratzea lortu ondoren, Atenasko agintari bihurtu zen. 459 – 446 urteetan Korintoren, Espartaren, Pertsiairen eta haien aldekoen aurka ibili zen gudan. 445. urtean 30 urteko bakealdia sinatu zuen Espartarekin, eta handik aurrera bakezko bideak erabili zituen Atenasen eragina zabaltzeko. Perikles artean, musikaren eta antzrekiaren babesle eta bultzatzaile izan zen, eta haren aginduz eraiki ziren Partenona eta Atenea jainkosaren irudiak. Bestalde, garai berekoak izan ziren Sofoklaren eta Euripidaren antzerki lan ospetsuak, eta Sokratesen erakutsiak. Periklesri esker, Atenasek unerik gorena izan zuen. K.a. 430. urtean, Peloponesoko gudan, Atenasko hiritarren abertsaleztasunaren aldeko ideia egin zuen, baina kargutik kendu zuten. 429. urtean berriz ere izendatu zuten agintari, baina handik hilabete gutxitara hil egin zen.

2. Aipatu demokraziari egin zaizkion hiru objezio:

a– Demokrazia konfliktuen hartean jaio zen eta konpondu beharrean geitzeko balio izan zuen. Hasiera batetik gero eta askatasun gehiago lasai tasun gutxiago zegoela ikusi zen. Erabaki bat askoren artean artzea bat

bakarrik hartzen ustea baino konplikatuagoa da eta ez dago asmatzeko probabilitatea handiagoa izango den garantiarik.

b– Demok ezagutzen ditugu pertsona ezjakin gehiago jakintsu baino eta gaizto gahiago sintsoak baino... beraz logikoa da gehienen erabakia ezjakintasun eta gaiztotasun bestea baino gehiago izatea.

c– Asalblea popularrak bakoitzak bakarrik hitzegin etaberarekin irtetzea besteak entzun gabeko girigai bat dira.

BOSTGARREN KAPITULUA

DENOK BATENTZAKO ETA BAT DENONTZAKO

Herri desberdinak konkistatzerakoan eta lege berdinenarenpean menperatzean, gizakiok politikoki berdinak izan gintzekela begibistakoa zen.

Politika moten garapen historikoa, gertakizun krudel eta hunkigarriak betetako prozesu luze hori alegia, torneo politiko modernoaren bi protagonistak gero eta gehiago elkartzen eta sendotzen joan da: gizabanakoa eta estatua. Gizabanakoak estatuaren asko darama bere barnean eta estatua, gizakiez osatua dago eta banako erabaki anitzen ondorioen botere bakarra du. Normalena, alde bakoitzak bestea bere etsai nagusia izango balitz bezala jokatzeko da, gizartearen gaitz guztiak leporatzen dizkiola: gizabanakoa estatuaren nagusikeriaz eta zapalketaz kezkatzen da, hala nola estatuak desastre politiko guztiak gizabanakoen desobedentzia eta norberekeriari iratxekitzen dio.

Giza komunitateen prozesu historiko modernoaren ondorio da gero eta naturaltasun gutxiago eta artifizialtasun gehiago egotea. Gizartea gizakien azmakizunera zuzentzen goaz.

Aitzineko gizarte egiturak gizabanakoen ekimenak nahiko mugatzen zituzten, baina galdera batean laburtzen den sendotasun ahobatezko batez gozatzen zuten: denok bat gara. Garapenak gizabanakoak pentsatzen eta eskatzen duenari garratzi handiagoa ematen dio, ahobatezko erkidegoa noraezezki ahultzen duelarik: bakoitza denaren barruan bat izaten jarraitzen du. Gizabanakoa bere borondate, erabaki, sostenguekin... etab., estatuaren legezko azken oinarria da; eta estatua hain zuzen gizabanakoen akordioak sostengatuz eta justifikatuz oles egiten da.

Estatua eta gizabanakoaren arteko jolas dialektikoabi poloetariko batenganantz desorekatzeko puntuan dago: eta biek euren arrizkua dute. Gizabanakoa naguziki menperatzen duenean, gizarte batasunaren harmonia apur daiteke. Baina estatua naguzigoa duenean, gizakiek euren iniziatiba eta euren bizitzen arduradun sentitzeko gaitasuna galdu egiten dute. Horregatik alde bateko zein besteko naguzigoa zoritzarrekoa izan daiteke.

Savaterrek estatua gizabanakoarentzako dela pentsatzen du, eta ez gizabanakoa estatuarentzat. Gizakiek estatuak kontzerbatzera lagundu ditzaken eta ez bere ordenantzekin ordezkatzeko balore espezifiko batzuk dituzte; estatutik eta beste intutuzioetatik datorren benetako giza errealitatea osatzen dute. Savaterren jarrera hau, askorentzako irain bat den izena hartzen du: norberekeria, baina berak ez du ulertzen norberekeria antisozial edo antipolitiko jarrera bezala ulertzen. Gizartearen garapena izan da norberekeria jarrera indartu eta onartu duena.

Gizakiok gizarte taldeetara parte hartzeko bi modu ditugu. Taldeari pertenezitu gaitezke eta bertan parte hartu dezakegu. Taldearekiko pertenezia taldearekiko gizabanakoinkondizionalaren emanaldi batengatik ezugarritzen da, galdetu gabe bere baloreekin identifikatzen delarik, hau da, tal de horretako parte hartze konponezina osatzen duala, ongiarako zein txarrerako. Partizipazioa ordea, gauza deliberatuago eta borondatezkoagoa da: gizabanakoak talde batean berak nahi duelako eta nahi duen bitartean parte hartzen du,

ez dago leialtasunera behartua. Talde bateko pertenezkian taldearena izatea da kontutan hartzen dena, partizipazioan ordea, talderen inkorporazioaren bitartez lortulortu nahi ditugun helburuak dira garrantzitsuena, eta ez baditugu lortzen uzten dugu.

Gizaki guztiok zerbaiteara pertenezkitzen dugula zentitzeko beharra dugu, hori ziurtasuna ematen bait dugu, nahiz eta askotan pertenezkia hori pairatzen edo sakrifizioa zergaperatzen badigu ere. Baina gizabanakoarentzako kolektibo desberdinetan kritikoki eta boluntarioki parte hartzen duela sentitzea baita era garrantzitsua da, era honetara bere nortasuna kontzerbatzen du eta eta ez dio usten multzoari inposatzen usten. Talde batean integratzeko bi estilo hauek bere arazoak dakartza. Pertenezkiazko gehiegikeriak fanatismoa eragiten dute eta exkluzioa, gaizki ulertutako partizipaziokoek ardurabekerira eta insolaridadera eramaten dute.

Naturala da gizakiok elkartean bizi izatea, baina elkerte horretako forma konkretua ez da inoiz naturala. Beti arte lan bat eta gizakiaren konbenzioa da.

Gurea izatearen argumentu bakarraz talde bateko partaide fanatikoa izatearen alde txarra, nola talde bakoitzeko gizakiok euren elkarreko bizimodua lortzera heldu diren ahazta da. Gizataldeak bata besteari influenziatzen eta hezitzen joan dira, inork ez du garatu bere esentziako purutasuna inguratzen dioten kutsadurarik gaba. Modu askotara izan daiteke gizatiarra, baina gizatarrena arrazoa garatzea da, hau da garena izaten ez lehiatzea baizik eta garena hobetzer ailegatzea.

Inporta duena ez da gure pertenezkia nazio batetara, baizik eta gure pertenezkia giza espezieari. Hemendik dator giza eskubide batzuen ideia. Giza eskubide unibertsalak defendatzea gizakiok geure artean eskubide berdinak aitortzen garela onartzea suposatzen du, nahiz eta parte hartzen ditugun taldeen arteko desberberdintasunei: onartzea suposatzen du orduan, gizabanakoa izatea kultura, arraza zein nazio konkretu bati pertenezkitzea baino garrantzitsuagoa dela.

Arrazakeria, dudarik gabe, multzo narda txarrena da. Razialki ez dago gizaki motarik besteak baino gutxiago denik, baina etiko eta politikoki besteen aspitik dago azpizizakien existentzia arrazialean sinesten duena.

Kasu gehienetan jendea ez da arrazizta, xenofobia baizik. Hauek euren aurrean deseroso sentitzen direlako nabarmen dira. Xenofobia beti esaten dute beraiek besteengan ez dutela ezer kontra baina onartu behar dute zenbait defektu dituztela, objetiboki kontsideratuak. Horrela asmatzen dira ohizko kalumniak.

Herri guztiak nahazketa eta haibat taldeen moldadurez sortu dira.

Guretarikoei pertenezkitzeko afan modurik ohizkoena nazionalismoa dugu. Bere jatorriz estatu modernoek ideologi elikagarria izan zen, talde ideal berri bat lortzea usten zuena: patria, herria eta nazioa. Nazionaliztatzeko beti norbaiten kontra defenditzen dira, bere arazo eta insufizientzia guztietaz errutzen duten estatu beraren barruan beste herri edo talde baten kontra. Nazionalismoa kanpoko etsaiengan mehatzaturik egotea sentitzea behar du funtzionatzeko. Fanatismo nazionaliztatzeko estatu boteredunei jainkotzeko eta ahulago batzuk suntzitzeko soilik balio du.

Geure intimitateari geure bizitza publikoari baino garrantzi handiagoa ematen diogu. Guk denaren gainetik partikularrak gara eta hori egatik gure eragina gauza publikoetara nahiko limitaturik dago.

Gaur egunetako demokrazien gobernuak hiritarrak autatuak diren erreprezentantez osatuak dira, gehiengoaren boluntate ekspresoarekin adoz elkarteko administrazio arazo praktikoa ebazteaz arduratzen direnak. Partidu hauek euren elburuetan bihurtzen amaitzen dira eta ondo dagoena eta ez dagoena esaten. Hau burukatua izan behar duen sinezkeria arrizkutsu da. e Agintzeko espezializta inamobiblez osatutako maskor bat sortzea ekidinez, beste guztiak obedezitzeko espezializta erresignatuak izan bahararenpean.

Bizitza publikoan eskuhartzean, gure interesen defentza egiten dugu. Baina gure helburua bizi garen gizarte

ondo orekaturik egotea lortzea da. Lehen interesa politikarekin benetan gizartiarra den gizarte bat lortzea da.

SEIGARREN KAPITULUA

MUNDU HONETAKO ABERASTASUNAK

Gizakiok ez dakigu behar duguna. Gutxienezko behar horieteriko bakoitza betebeharrak bikainekin errepresentatzen ditugu infinitoa egiteraino konplikatzen dutena, hau da, aseezina. Betebeharrak bakoitza dena da, baina guk nahi dugun guztia ere bada,aseturiko behar bakoitza lasaitasuna eta gelditasunaeragiteaz ezezik, artebatasuna eta gehiago eta hoberako grima ere bai. Ez dakigu behar duguna nahi duguna ere ez dakigulako. Eta nahi izatea gizakientzat lehen eta ezinbesteko beharra da.

Nahi izateko bizitze honek konplikazio ugari ekarri dizkigu; eta guztien elkarteari kultura edo zibilizazio deritzegu

Gure arazo txarrenetarikoen jatorria jabegoa da. Gizakien arteko desberdintasunaren jatorria ez da politikoa, ekonomikoa baizik. Gizakiak beti jabeak izan dira. Jabego pribatuak desberdintasunak, gutizia, bekaitza sustatzen dituzte eta gizakiek dutenarekin identifikatzera eta besteekin duten erlazio majoa baztertzerak darama. Baina jabetza pribatuak ere norberaren buruazkitasuna garatzea usten du, hau da, bere autonomia. Gizartean beti egon dira jabetzak, gizarte guztiak arazo ekonomikoak plateiatu direla esan nahi duena. Ekonomiaren bihotzean lana dago.

XVIII. mendean, industri berriei batera, kapitalismoaren augea hasi zen. Kapitalismoaren ideia nagusia ez da bakoitzari bere eta bere inguruko probetsua lortzeko mugitzen duen interesa. Baina bakoitzak berarentzako irabazia bilatzean, gizartearen era onean eta elkartasunean aberasten da.

Ekonomia komunistan, gidaritza estatal bakarra produkzioa antolatzen eta ordainzariak fijaszen dihardu. Partidu komunistak, herri txiroetan, uniformatu eta dictadore ideologikoengatik buru garbiketa konstante batetare uztarturik daudenetan pribilegio guztietaz gozatzen zuen. Marxista pentsamenduak eta mugimendu komunistak izan zituen alde onak, kapitalismoa gizarteki gizartartu zuten ezinbesteko zenbait berrikuntza indartzeko balio izan zuen, politikoki duintu eta sistema produktibo bezala efikasagoa egin zuten.

Gaur egun konpotzeko arazo sozioekonomiko zailenetariko bat langabezia da. Lanaren eskaria partidu eta sindikatu askoren idealean bihurtu da.

Bizi garen munduaren kontrako aire mingarrienetariko bat, heri desberdinen hartean dagoen bizi maila desberdintasun handia da. Herri askoren atzerapen ekonomikoa saizidemokrazikoak diren egitura ekonomikoengatik da. Baita ere eremu hezgarrien okrrengatik, haziketaren diferentziak larriak dira. Gaur egun gure espezieak duen arazo larriena, demografiak duen azkunde kontrolaezina da. Hain populazio kopuru handiaren gehiengoak, herri azpigaratueta kokatzen da, bere garepenerako prozesua gehiago ostopatzen duelarik. Potentzia koloial handiek ahulenengan dituzten gehikariak ezetatzea lelokeria bat litzateke. Bidezkoa, zentzudun eta premiazkoa da herri aurreratuenek atzeratuenei ahal duten guztian laguntzea: baina laguntza ekonomikoa erreforma demokratikoen exigentziarekin batera joan behar du.

Gazteen artean kontsideratu den interes politiko zabalduena ekologia dugu. Ekologia izaki naturalen eta zenbait errekurtsuen zuntzipenaz arduratzen da. Gizakiok ezin dugu natura suntzitu ez kaltetu. Bera da alegia zenbait kalteen ondorioz suntzipenera bultzatzen gaituena. Gizakiak gure natura suntzitu dezakegu baina ez natura.